

**Козійчук Оксана Григорівна,
заступник директора з науково-методичної
роботи Центру науково-технічної творчості
молоді «Сфера» м. Києва**

**ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ
УПРАВЛІННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЮ РОБОТОЮ
З УЧНІВСЬКОЮ МОЛОДДЮ**

Анотація. У статті здійснено історико-педагогічний аналіз проблеми профорієнтації учнівської молоді. За матеріалами вивчення різноманітних джерел розкрито педагогічні засади організації діяльності навчальних закладів з професійної орієнтації та шляхи переходу від трудового до професійно спрямованого навчання в контексті реалізації завдань національної освіти в Україні на сучасному етапі.

Ключові слова: історико-педагогічний аналіз, професійна орієнтація, вибір професії, трудове та професійне навчання, професійне самовизначення молоді.

Козийчук Оксана Григорьевна

**ИСТОРИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПРОБЛЕМЫ
УПРАВЛЕНИЯ ПРОФОРИЕНТАЦИОННОЙ РАБОТОЙ
С УЧЕНИЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖЬЮ**

Аннотация. В статье осуществлен историко-педагогический анализ проблемы профориентации ученической молодежи. По материалам изучения разнообразных источников обозначены педагогические принципы организации деятельности общеобразовательных заведений по профессиональной ориентации и пути перехода от трудового к профессионально направленному обучению в контексте реализации задач национального образования в Украине на современном этапе.

Ключевые слова: историко-педагогический анализ, профессиональная ориентация, выбор профессии, трудовое и профессиональное обучение, профессиональное самоопределение молодежи.

Koziychuk Oksana Grygorivna

**THE HISTORICAL AND PEDAGOGICAL ANALYSIS
OF THE PROBLEM OF PROFESSIONAL ORIENTATION
OF THE STUDENTS'**

Abstract. The article deals with the historical and pedagogical analysis of the problem of professional orientation of the students'. Basing on many different sources, the pedagogical principles of organization of comprehensive establishments in professional orientation were investigated the emphasis is on the way of transition from the trade school to the vocationally oriented polytechnic under the goals of national education in Ukraine at the modern stage.

Key words: historical-pedagogical analysis, professional orientation, the choice of profession, labour and professional study, students' professional personal decisions.

Постановка проблеми

Визнання державою пріоритетної ролі освіти як чинника соціально-економічного розвитку, усвідомлення молоддю значущості освіти в досягненні життєвого успіху, професійної й особистісної самореалізації привели до активізації новітніх змін у діяльності навчальних закладів.

Водночас наявний стан освіти сьогодні не відповідає повною мірою запитам суспільства щодо її якості та, незважаючи на розгорнуті в країні реформи освітньої галузі, серйозних зрушень у цій сфері не відбулося. У кожній з ланок системи освіти виникли нові, ще складніші проблеми, породжені необхідністю структурної перебудови та спонтанними змінами в освітніх пріоритетах, недостатнім фінансуванням та безсистемністю здійснюваних реформ. Суттєво нового не виникло, а вікові надбання почали втрачатися¹². За сучасних умов реформування освіти та пошуку нових моделей розв'язання проблеми орієнтації молоді на майбутню професійну діяльність активізується процес нагромадження історико-педагогічних знань, осмислюється досвід освітньо-педагогічних процесів минулого.

Актуальність проблеми дослідження. Реалії сьогодення викликають необхідність оновлення загальної середньої освіти, яке полягає в обґрунтованій функціональності й ефективності, а також забезпеченості рівного доступу учнівської молоді до здобуття якісної профільної та початкової професійної освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

У сучасному теоретичному і методологічному осмисленні проблеми профорієнтації в історичній ретроспективі важливе значення мають дослідження:

- історико-педагогічного аспекту становлення та розвитку професійної орієнтації (Д. Закатнов, М. Захаров, В. Симоненко, І. Назимов, Л. Авдеєв, О. Олеярник, О. Коропецька, С. Гриншпун, О. Пряжніков);
- закономірностей трудової підготовки і профорієнтації молоді на різних етапах української школи ХІХ–ХХ ст. (С. Дем'янчук, В. Дідух, Н. Калініченко, В. Кухарський, Г. Левченко, М. Левківський, І. Лікарчук, С. Мазуренко, В. Мадзігон, О. Мельник, Д. Тхоржевський та ін.).

Відсутність цілісного наукового аналізу проблеми професійної орієнтації учнівської молоді періоду початку ХХ — кінця ХХ ст., для якого характерні етапи активного пошуку ефективних форм і методів трудової підготовки та профорієнтації молоді, зумовила вибір теми статті, **метою** якої є історико-педагогічний аналіз змісту і форм організації профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю для актуалізації найдоцільніших зразків історичного досвіду на шляху реформування освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу

Історіографічні огляди, що відображають ступінь вивченості проблеми, яка розглядається, є важливою методологічною умовою повноти історико-педагогічної розвідки і, на думку українського історика педагогіки О. Сухомлинської, має виступати «саме як методологія, побудова власної

¹² Саух П. Ю. Сучасна освіта: портрет без прикрас: монографія / П. Ю. Саух. — Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. — 382 с. — С. 4.

концепції на аналізі зробленого або ж оцінювання, порівняння різного роду концепцій щодо обраного предмета й вибору найпридатнішого»¹⁴.

У контексті зазначених історичних досліджень особливої актуальності набуває професійна орієнтація, як система заходів підтримки особистості в ситуації професійного вибору й зростання, що покликана створити профорієнтаційне середовище, в якому особистість може отримати необхідну професіографічну інформацію й скористатися наданою їй допомогою⁹.

Таку допомогу в орієнтації на професійну діяльність молоді мають надавати суспільні інституції, до яких належать навчальні заклади системи загальної середньої освіти, де зміст управління профорієнтаційною роботою визначається двома основними завданнями — створити профорієнтаційну (із чого вибирати) і мотиваційну (чому вибирати те, а не інше) основу, на якій будується професійний план старшокласника.

В історії розвитку вітчизняних навчальних закладів (далі НЗ) та педагогіки накопичено значний досвід у індивідуалізації та диференціації навчально-виховного процесу в контексті профорієнтації. Історія її становлення й розвитку привертає увагу представників багатьох галузей науки (психології, педагогіки, економіки, соціології) та спеціалістів, які в практичній площині вирішують проблеми професійного самовизначення особистості, трудового виховання та раціонального використання трудових ресурсів. Досвід минулого відкриває можливість свідомо підходити до розв'язання багатьох проблем сьогодення, а також подальших пошуків².

У контексті зазначених історичних досліджень становлення та розвитку вітчизняної профорієнтації виділяється два основних періоди: перший за часів існування СРСР, другий з моменту набуття Україною статусу незалежної держави². Оскільки нинішня система профорієнтації складалася майже протягом століття, то їй притаманні риси, які пов'язані з певними етапами її становлення та розвитку професійної спрямованості української школи.

Особливо плідно проблему професійного самовизначення і вибору молоді як мети професійної орієнтації розробляли у період з початку 20-х кінця 80-х рр. ХХ ст. — докорінної перебудови школи і педагогіки, якісної зміни їх ролі в житті суспільства.

Взявши за основу цю періодизацію, ми у часовому проміжку 20–80-ті рр. ХХ ст. розглянемо три етапи, які характеризуються перетвореннями в освіті та зміною ідеологічних орієнтирів, що вплинуло як на наукове розроблення вищезазначеної проблеми, так і на реалізацію напрацьованих положень у практиці роботи НЗ.

¹⁴ Сухомлинська О. Методологія дослідження історико-педагогічних реалій другої половини ХХ століття / О. Сухомлинська // Шлях освіти. — 2007. — № 4. — С. 6–12.

⁹ Мельник О. В. Методи професійної орієнтації учнівської молоді в сучасній загальноосвітній середній школі / О. В. Мельник // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. / АПН України, Ін-т проблем виховання. — К., 2005. — Вип. 8, кн. 2. — С. 50–53.

² Авдєєв Л. Г. Професійна орієнтація: народження, становлення, розвиток / Л. Г. Авдєєв // Ринок праці та зайнятість населення. — 2010. — № 2. — С. 16–20. — С. 16.

1-й етап — початок 20-х кінець 30-х рр. ХХ ст. — зародження та пошуки форм і методів профорієнтаційної роботи. У середині 20-х років за західним зразком створено вітчизняну психотехніку, що включала і профорієнтацію. Здійснювався зв'язок загального навчання з політехнічною підготовкою. В цей час профорієнтація стає педагогічною проблемою⁴.

Необхідно зазначити, що в Україні порівняно з іншими республіками СРСР проблемі профілізації навчання у школі приділяли значну увагу. Так, вже у 1919 р. «Положення про єдину трудову школу УРСР» передбачало у старших класах виокремлення трьох напрямів поглибленого вивчення предметів: гуманітарного, природничо-математичного та технічного. Перша Всеукраїнська нарада з проблем освіти затвердила таку структуру системи народної освіти, що значно відрізнялася від аналогічної системи у РСФСР і будувалася таким чином: «...семирічні школи соціального виховання, над якими надбудовувалися професійні школи з дво- або трирічним терміном навчання. Право на вступ до вищих навчальних закладів надавалося лише випускникам середніх професійних шкіл»¹⁵.

Досягненням у диференціації освіти для школи 20-х років стала професіоналізація — разом із загальноосвітніми знаннями, обов'язковими для всіх (тобто диференціації в змісті загальної освіти не було); учні отримували теоретичну і практичну підготовку за обраним професійно зорієнтованим ухилом, а на вивчення професійно зорієнтованих дисциплін відводилося 40–60% навчального часу⁵. Цим самим вже на початку 20-х рр. в Україні здійснювалися спроби впровадження профільної професійної підготовки для випускників семирічної школи, яка певною мірою нагадує сучасну профілізацію у старшій школі. Важливо зазначити такий управлінський аспект, що з середини 20-х років професійні школи належали не до Головного комітету соціального виховання Народного комісаріату освіти, а до його Головного комітету професійної освіти.

Визначною подією того часу стало проведення у 1931 р. Першого Психотехнічного з'їзду науковців та спеціалістів, на якому було поставлене питання необхідності включення профорієнтації у навчально-виховний процес трудової політехнічної школи². Певного розвитку набула така форма ознайомлення учнівської молоді з найпоширенішими робітничими професіями, як професійні проби. При цьому широко використовувався відповідний досвід західних країн, передусім — Швейцарії і Франції, які практикували так зване «допрофесійне» навчання. Останнє передбачало організацію курсів і майстерень, де учні могли б спробувати свої сили у

⁴ Гриншпун С. С. Профконсультація в 20–30-х гг.: свет и тени / С. С. Гриншпун // Педагогика. — 1994. — № 5. — С. 77–80. — С. 79.

¹⁵ Трудова політехнічна школа: міфи і реальність (1917–1941) / Д. О. Тхоржевський, А. В. Вихрущ [та ін.]. — Тернопіль : ТДП, 1994. — 135 с. — С. 17; 49.

⁵ Зайчук В. Проблеми підготовки кадрів у профтехучилищах сільськогосподарського профілю в Україні (1969–1995 рр.): монографія / В. Зайчук. — К. : Генеза, 1997. — 176 с. — С. 9.

² Авдєєв Л. Г. Професійна орієнтація: народження, становлення, розвиток / Л. Г. Авдєєв // Ринок праці та зайнятість населення. — 2010. — № 2. — С. 16–20. — С. 16.

практичній діяльності і, переходячи з однієї майстерні до іншої, змогли б знайти заняття відповідно до своїх здібностей і схильностей⁸.

Крім орієнтації молоді загальноосвітніх шкіл на оволодіння робітничими професіями, перед НЗ ставилися завдання підготовки її до вступу у ВНЗ, тобто надбання професій, які потребували вищої освіти і за термінологією 20–30-х рр. визначалися як академічні. Через диспропорцію між кількістю абітурієнтів та числом наявних навчальних місць постала проблема вибору тих претендентів на одержання вищої освіти, від яких з більшою ймовірністю можна було очікувати кращих результатів навчання. Для подолання згаданих суперечностей на початку 20-х рр. на західний зразок було розроблено та реалізовано низку організаційних та наукових заходів, що одержали узагальнену назву «академічна профконсультація», яка була покладена на НЗ⁶. Оскільки профілізація освіти в НЗ розглядалася, насамперед, у площині професіоналізації навчання старшокласників, то виключення з навчальних планів загальноосвітніх шкіл трудового навчання на тривалий період загальмувало розвиток як профілізації школи, так і підготовки її учнів до усвідомленого вибору професії. У 1937 р. різко згортається профорієнтаційна робота, знищується її інфраструктура (бюро, комісії та ін.), припиняється науково-методична робота¹⁵.

Період *2-го етапу — кінець 30-х — до середини 50-х* — у дослідженнях характеризується як період критичного оцінювання вченими і практиками попереднього досвіду і розроблення виховної концепції профорієнтаційної роботи; як стандартизація та уніфікація змісту загальної середньої освіти й відмова від профільного спрямування навчання.

3-й етап — початок 60-х — кінець 80-х — це активний пошук у розв'язанні завдань профорієнтації, організовується (впроваджується) Всесоюзна система профорієнтації. Здійснюється зв'язок школи з життям і становлення системи професійної орієнтації через розвиток профільної школи як професійної.

Вже у 1959–1964 рр. середні школи перетворюються на середні одинадцятирічні загальні трудові політехнічні школи з виробничим навчанням. Адміністративним порядком навчання і виховання молоді пов'язуються із суспільно корисною виробничою працею. З'ясовуються проблеми підготовки учнів до праці, увага зосереджується на профорієнтаційній роботі в навчальних закладах з професійною спрямованістю шкільного навчання і виховання, передусім, на робітничі й сільськогосподарські професії⁷. В цей період завершення середньої освіти здійснювалося на основі поєднання навчання з початковою професійною

⁸ Левитов Н. Д. Профессиональная ориентация и школа / Н. Д. Левитов. — М. : Новая Москва, 1925. — 148 с.

⁶ Закатнов Д. О. Становлення академічної профконсультації у США та країнах Західної Європи / Д. О. Закатнов // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. — 2000. — № 8. — С. 88–92. — (Серія «Педагогіка»).

¹⁵ Трудова політехнічна школа: міфи і реальність (1917–1941) / Д. О. Тхоржевський, А. В. Вихрущ [та ін.]. — Тернопіль : ТДП, 1994. — 135 с. — С. 17; 49.

⁷ Костюк Г. С. Професійне самовизначення як фактор формування особистості / Г. С. Костюк // Радянська школа. — 1967. — № 3. — С. 1–8.

підготовкою, забезпечувалася повна середня освіта і підвищення професійної кваліфікації. Також передбачалося поєднання загальної, політехнічної і професійної освіти. Співвідношення теорії і практики у виробничому навчанні та чергування періодів навчання і праці встановлювалося залежно від профілю спеціальної підготовки молоді і від умов регіону (вирішення на регіональному рівні). Важливо зазначити, що практичне навчання і виробнича праця, як правило, організовувалися на підприємствах. Формально впровадження виробничого навчання здійснювалося задовільно, але обов'язкова професійна підготовка учнів старших класів була не реалізована, оскільки не враховувала можливостей і школи, і виробництва.

У 1966 р. до законодавства про школу було внесено часткові зміни. Зокрема, скасовано обов'язкову професійну підготовку в загальноосвітніх школах. Вона не витримала випробувань життєвою практикою і реальними потребами учнів. Неможливо було навчати певної професії учнів усього класу чи школи в цілому. Адаже інтереси, уподобання, здібності, матеріальні умови кожного учня насправді визначали його професійний вибір³.

Аналіз джерел дає можливість стверджувати, що розвиток освіти і педагогіки в Україні у 60–80-х роках ХХ ст. характеризувався пошуками більш досконалих форм, термінів навчання та його змістовного наповнення. Повільно, з труднощами, але неухильно наукова педагогіка, а за нею і освітянська практика відходили від авторитарності і ставали на шлях «демократизації»³.

Все ж таки, аналізуючи проблеми профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю в Україні в 60–80-х роках ХХ ст., ми спостерігаємо тенденцію науковців або взагалі ігнорувати цю проблему, або торкатися її частково, приділяти увагу трудовому вихованню взагалі, і ні частки профорієнтації як його складовій.

В кінці 70-х на початку 80-х років система трудової підготовки почала відроджуватись і, передусім, трудове, допрофесійне та професійне навчання, що передбачалося навчальним планом і мало великі можливості для реалізації цілей трудової підготовки; зміст трудового навчання стає диференційованим з урахуванням регіональних особливостей. В цей період значно розширюється участь школярів у суспільно корисній праці. Невід'ємною частиною роботи більшості НЗ, НВК, позашкільних навчальних закладів стала професійна орієнтація. Підвищення рівня профорієнтації та всієї роботи з трудової підготовки сприяло введенню в 1978 р. у штати відділів з трудового навчання посади інспектора з трудового навчання, виховання та профорієнтації учнів. Згідно з даними масових обстежень учнівської молоді, проведених відділом профорієнтації Інституту психології УРСР, старшокласники мали високий рівень готовності до свідомого вибору професії, прагнули набувати спеціальностей високої кваліфікації у промисловості, сільському господарстві та транспорті¹¹.

³ Артемова Л. В. Історія педагогіки України / Л. В. Артемова. — К. : Либідь, 2006. — 422 с. — С. 327.

¹¹ Профорієнтаційна робота зі школярами в умовах профільного навчання: наук.-метод. посіб. / О. В. Мельник, І. Л. Уличний. — К. : Пед. думка, 2008. — 120 с.

З прийняттям Постанови «Про основні напрями реформи загальноосвітньої та професійної школи» почався етап реалізації ідеї політехнізму в шкільній освіті, який був пов'язаний із удосконаленням трудової підготовки учнів у напрямі профілізації школи, посилення політехнічної, практичної спрямованості викладання, здійснення переходу до всезагальної професійної освіти молоді. Головним завданням політехнічної освіти стала підготовка молодого покоління до нової системи суспільно-трудових відносин¹⁰. Широкому розгортанню ідеї політехнізму в досліджуваний період сприяло створення ґрунтовної законодавчо-нормативної бази. Зокрема, Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 12 квітня 1984 р. № 314 «Про покращення трудового виховання, навчання та професійної орієнтації школярів, організації їх суспільно корисної, виробничої праці», Постанови Ради Міністрів СРСР про затвердження «Положення про базове підприємство загальноосвітньої школи» (1984 р.), «Положення про міжшкільний навчально-виробничий комбінат трудового навчання й професійної орієнтації» (1985 р.), «Положення про організацію суспільно корисної, продуктивної і праці учнів загальноосвітніх шкіл» (1985 р.), «Про учнівську виробничу бригаду в колгоспі, радгоспі» (1985 р.). На Всесоюзній науково-практичній конференції з питань трудової підготовки молоді, що відбулася в травні 1985 р. за участі Міністерства освіти СРСР і низки інших міністерств, відомств та організацій, основну увагу було приділено зміцненню співробітництва школи, виробництва та закладів професійно-технічної освіти¹.

Це забезпечувало вихід проблем організації трудового навчання і виховання, професійної орієнтації та трудової діяльності дітей за межі школи і сприяло досягненню значних успіхів. Але разом з тим у реалізації реформи були і серйозні недоліки, а саме: на місцях нерідко поспішали з введенням нових програм, що призводило до формалізму, не сприяло якісному покращенню трудової підготовки. Початкова професійна підготовка старшокласників передусім мала відповідати соціально-економічним потребам регіонів, віковим особливостям учнів, рівню їхньої політехнічної підготовки, а також закінчуватися отриманням певної робочої кваліфікації, яка потрібна регіону.

Отже, 80-ті роки ознаменувалися появою центрів профорієнтації молоді у більшості великих міст. Це були спеціалізовані міжгалузеві науково-методичні центри, які управлялися і фінансувалися Міністерством освіти і Міністерством праці. Центри профорієнтації об'єднували висококваліфікованих психологів, що розв'язували практичні завдання. Це був один із найважливіших у той час запитів суспільства стосовно психологічної науки¹³.

¹⁰ Основные направления реформы общеобразовательной и профессиональной школы // Материалы первой сессии Верховного Совета СССР одиннадцатого созыва. — М. : Политиздат, 1984. — 78 с.

¹ Аверичев Ю. П. Укреплять и расширять сотрудничество школы и производства / Ю. П. Аверичев // Школа и производство. — 1986. — № 3. — С. 3–5.

¹³ Соломин И. Профориентация. Россия. XX век [электронный ресурс] / И. Соломин. — Режим доступа : <http://psy.1september.ru>

Висновки

Важливо зазначити, що в 60–80-ті рр. ХХ ст. в СРСР і в Україні був накопичений багатий досвід професійної орієнтації, оскільки саме на початку цього періоду країна зіткнулася з проблемою відсутності цілеспрямованої профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю, і всі зусилля держави спрямовувалися на вирішення цієї проблеми. Такі практичні кроки та наукові пошуки стали базою, на якій в Україні сформувалася служба профорієнтації, що ефективно запрацювала в кінці 1970-х на початку 1980-х рр.

Тому вважаємо можливим говорити, що наприкінці 80-х рр. у навчальних закладах було створено розвинуту як в методичному, так і організаційному плані систему профорієнтаційної роботи з молоддю. Зрозуміло, що її було недоцільно автоматично переносити до національної школи, оскільки за змістом і засобами роботи вона була оптимізованою для потреб планової економіки. Проте, відмовившись від організаційно-методичної структури профорієнтаційної роботи з молоддю, яка склалася у СРСР, у національній школі так і не було створено відповідної системи, яка б відповідала стану, перспективам та особливостям соціально-економічного розвитку суспільства, а також новим принципам, які покладено в основу навчально-виховної роботи НЗ. По суті справи, сьогодні постала проблема оновлення змісту, форм і методів профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю. При вирішенні цієї проблеми необхідно враховувати накопичений історичний і практичний досвід профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю, який має вивчатися, переосмислюватися, модифікуватися і використовуватися в сучасній національній школі.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі

Зважаючи на вищевказане, можна стверджувати, що використання досвіду профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю в Україні ХХ ст. буде доцільним для удосконалення і пошуку форм і методів професійної орієнтації у зв'язку з потребами освітніх новацій, проведення структурних змін в освіті й науці, створення ефективної системи професійної підготовки молоді.

Список використаних джерел

1. Аверичев Ю. П. Укреплять и расширяют сотрудничество школы и производства / Ю. П. Аверичев // Школа и производство. — 1986. — № 3. — С. 3–5.
2. Авдеев Л. Г. Професійна орієнтація: народження, становлення, розвиток / Л. Г. Авдеев // Ринок праці та зайнятість населення. — 2010. — № 2. — С. 16–20. — С. 16.
3. Артемова Л. В. Історія педагогіки України / Л. В. Артемова. — К. : Либідь, 2006. — 422 с. — С. 327.
4. Гриншпун С. С. Профконсультація в 20–30-х гг.: свет и тени / С. С. Гриншпун // Педагогика. — 1994. — № 5. — С. 77–80. — С. 79.

5. Зайчук В. Проблеми підготовки кадрів у профтехучилищах сільськогосподарського профілю в Україні (1969–1995 рр.): монографія / В. Зайчук. — К. : Генеза, 1997. — 176 с. — С. 9.
6. Закатнов Д. О. Становлення академічної профконсультації у США та країнах Західної Європи / Д. О. Закатнов // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. — 2000. — № 8. — С. 88–92. — (Серія «Педагогіка»).
7. Костюк Г. С. Професійне самовизначення як фактор формування особистості / Г. С. Костюк // Радянська школа. — 1967. — № 3. — С. 1–8.
8. Левитов Н. Д. Профессиональная ориентация и школа / Н. Д. Левитов. — М. : Новая Москва, 1925. — 148 с.
9. Мельник О. В. Методи професійної орієнтації учнівської молоді в сучасній загальноосвітній середній школі / О. В. Мельник // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. / АПН України, Ін-т проблем виховання. — К., 2005. — Вип. 8, кн. 2. — С. 50–53.
10. Основные направления реформы общеобразовательной и профессиональной школы // Материалы первой сессии Верховного Совета СССР одиннадцатого созыва. — М. : Политиздат, 1984. — 78 с.
11. Профорієнтаційна робота зі школярами в умовах профільного навчання: наук.-метод. посіб. / О. В. Мельник, І. Л. Уличний. — К. : Пед. думка, 2008. — 120 с.
12. Саух П. Ю. Сучасна освіта: портрет без прикрас: монографія / П. Ю. Саух. — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. — 382 с. — С. 4.
13. Соломин И. Профорієнтація. Россия. XX век [электронный ресурс] / И. Соломин. — Режим доступа : <http://psy.1september.ru>
14. Сухомлинська О. Методологія дослідження історико-педагогічних реалій другої половини ХХ століття / О. Сухомлинська // Шлях освіти. — 2007. — № 4. — С. 6–12.
15. Трудова політехнічна школа: міфи і реальність (1917–1941) / Д. О. Тхоржевський, А. В. Вихрущ [та ін.]. — Тернопіль : ТДП, 1994. — 135 с. — С. 17; 49.

Koziychuk Oksana Grygorivna

**THE HISTORICAL AND PEDAGOGICAL ANALYSIS
OF THE PROBLEM OF PROFESSIONAL ORIENTATION
OF THE STUDENTS´**

Basing on many different sources, the pedagogical principles of organization of comprehensive establishments in professional orientation were investigated. The emphasis is on the way of transition from the trade school to the vocationally oriented polytechnic under the goals of national education in Ukraine at the modern stage.

The theoretical and methodological principles of organizing the in professional orientation were investigated at home schools the first half – the XXth century of the second half of the XXth century is exposed.

The presents the study of the problem of development readiness in senior pupils for choosing profession in historical perspective. The author explains the reasons for the changes of values of school leavers in different periods of development the system of professional orientation and development readiness in senior pupils for choosing profession at the stage of pre profile studies.

In this connection a legislatively-normative, material and technical base, contents (industrial and agricultural) and basic forms (student's brigades, camps of labour and rest, educational-productive economy, educational-productive complex) of bringing the school pupils into the labour productive activity are described. The interrelation of professional self with professional guidance. The deals with the main aspects of forming general school senior pupils' readiness to professional self-determination in the labour and professional study for the publicly useful productive work.

Investigated stages of development professional orientation and study of the problem of professional self. The features of Social-historical and pedagogical preconditions of the beginnings and the development of the ukrainian professional orientation are described. The historiografical analysis of the problem is given. The main directions and the tendencies of the development of the Ukrainian theoretical pedology of the 20s – the first half of the 30s of the XX century are characterized. Achievement in the differentiation of education in school of the 20-ies became professionalization , the study of relevant disciplines was given 40-60% of the curriculum. Thus already in the early 20-ies in Ukraine have been attempts to introduce specialized training for graduates of the secondary school. Which to some extent resembles a modern profesin education. The condition of school education a specified in the period and prove the necessity of introduction of profile education in the modern educational process.

The a reveals the mechanisms of functioning of system of professional education in Ukraine in 60–80-ies of the XX century, presents peculiarities of training and methodological support of professional education during the following period with the purpose to study previous educational experience.

This provides different estimates of career guidance in the period, analyzes literature, which concerns the problem, considers the possibility of using the accumulated in 60–80-ies of XXth century experience for vocational guidance in Ukraine today. Analysis of sources allows to state that the development of education and pedagogy in 60–80-ies of XX century was characterized by a search for more perfect forms, the terms of the training

At a time when there was an objective need for the state to raise the importance of the general educational institutions in training of skilled workers, the polytechnic education became the main direction of development of the national school system. The features of development of polytechnic idea in native school education in 1984–1990 are reflected. Legislatively-normative, general didactical and organizationally-pedagogical bases of realisation of schoolchildren polytechnic education are described in unity of its main components (study of bases of sciences; realisation of educational-productive excursions; realisation of labour and professional study; bringing schoolchildren into publicly useful, productive work; organization of schoolchildren' technical and research activity). The deals with the problem of technology training of pupils at professional school. We stated that development and upbringing are the most important ones in professional technology training, because they train polytechnic outlook, constructive skills and features that contribute to creative individuality.

In the post-soviet period the idea of polytechnic education undergone deformation. The crisis in theory and practice of polytechnic education of pupils was due, above all, to the abolition of the mandatory initial training of pupils and the shift of emphasis to an instructional work at school. Implementation of the idea of a modern polytechnic education in schooling is compounded by the absence of the legal framework, the imperfection of the didactic, organizational and pedagogical basis, low logistics due to a loss of communication between schools and enterprises, inadequate number of staff and limited pedagogical features of the educational process of specific general education institutions.

Based on the results of the analysis of the scientific literature identified that the general trend of development of the secondary school is its focus on the diversity of general and vocational education. The determines the factors that conditioned the laying of the professional orientation service in Ukraine, shows its basic structural elements, characterizes the main directions of the practical professional orientation work in comprehensive schools, describes the forms and the methods of professional orientation work with the students of the time under research.

The above mentioned factors reinforce the urgency of the development of theoretical approaches and practical tools for the progress of school education in view of the national historical and educational experience.